

Titel: En Præstes Tanker om Universitetets Forbedring og om et Universitets Oprettelse i Norge. I en Skrivelse til sin Ven.

Citation: "En Præstes Tanker om Universitetets Forbedring og om et Universitets Oprettelse i Norge. I en Skrivelse til sin Ven.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 12*, Borups Enke, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_012-shoot-workid1_012_010.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 12

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

En Præstes Tanker om Universitetets Forbedring og om et Universitets Oprettelse i Norge. I en Skrivelse til sin Ven.

**København, 1771, Trykt og findes til Kiøbs hos
Borups Enke, boende i store Helliggeist.
Strædet,**

2

Høistærede Ven!

Mange Skrifter og i dem mangfoldige Forslag, skriver Du min Ven, at være nedfaldne som Støbregn siden Trykke-Friheden. Du beder og at jeg skulde give Dig mine Tanker tilkiende om vort Universitets Forbedring, hvilket jeg vel, mellem os, er villig til at gjøre; men vil betænke mig, om jeg vilde gjøre det offentlig. Din Begiering opfylder jeg med Løfte fra Dig, at Du og sender mig Dine Tanker om samme, og alle de Piecer, i det mindst, de, som rører noget om Studeringernes Fremvest.

3

[3] Intet kan efter Mine Tanker, heftigere drage et ungt Menneskes Hierte til Studeringer, end Ære og stigende Belønninger. Dette opvækker den naturlige Lyst, og føder Kappen, da den ene gjerne vil være den anden lige, ja overstige hinanden. Vort Universitet synes saaledes at være indrettet; men desværre! Gunst og Gave kan hastigere tilbringe sig Beneficia end de kan erhverves ved Flid og Duelighed. Hvor mange Rige og Formuende nyder ikke disse frem for Fattige og Trængende, som allene ved Flid og Duelighed have Ret dertil. Det var at ønske en Forbedring heri, saaledes, nemlig: at Magten til at uddele Beneficia ikke blev hos Professorerne, men allene hos Patronen for Universitetet, hvilken ved deres Forestilling skulde udvælge.

4

Ligeledes med Ære - Trinene, at disse herefter ikke længere burde holdes til Falds af Decano, men gratis uddeles til Fortiente, disse holder jeg fore, burde være mange, og ingen uden de som ved Ære-Trin havde gjort sig bekendte, burde antages til noget offentlig anseeligt Embede, i visse Klasser burde de inddeles, og efter disse Klasser Embeder udeeles.

Examina burde efter mine Tanker staae ved Magt, men for at hemme Misbrugen kunde Professorerne tillægges en aarlig Løn, og strengeligen forbydes at tage nogen Betalning af Candidaterne for deres Collegia.

Dog for at ophielpe enhver Videnskab især, skulde de adskilles hver Videnskab sin Examen Belønninger og Ære-Trin, visse allene, som Nødvendigheden udfordrede at være forenede kunde sammenblive; ved Embeders Ansøgning, hvider jeg for, at Competenterne burde examineres, og Embedet gives til den, som stod sig best. De Examinerende eller Professorerne burde langt fra ikke efter eget Tykke tildømme Candidaterne Ære-Trin efter Examina, men der hele Auditorium burde tilspørges, og Candidaterne, efter deres Dom ophøies. Af disse fulgte da mange andre smaae, dog nyttige Forandringer, hvilke dette Rum ikke tillader at anføre

5

Du mælder og, at der ere udkomne tvende Skrifter om et Academie i Norge, og forlanger mine Tanker derom: Enhver uden Norges Misundere mag tilstaae, at det var nyttig for begge Rigerne, men det er sandt, Professorerne ved Kiøbenhavns Universitet tabte særdeles meget derved.

Den Fordeel et Universitet i Norge vilde give os blev uendelig stoer En almindelige Nytte, at begge Universiteterne kappedes med hinanden om Fortrinnet, derved kom først Videnskaberne i sin fulde Flor, og

jeg er forsikret paa« at Normanden taalte ikke i dette, som i alt andet, nogen Overmand; man seer nu hvor meget de ikke vover for at gjøre sig berømte hos Fremmede, og indlegge sig Ære, meget mere da, naar Leilighed til at studere gives i deres eget Land. De Danske troer jeg og gandske vist ville faae større Mod og Lyst, ved at kiempes med sine Brødre om Prisen, kort inden en stakket Tid, tænker jeg, at Dannemark og Norge da vilde blive Videnskabernes Boelig, og ethvert af dem et filie Athan.

Fordeele og besynderlige Fordeele for Norge, vilde det blive, at have sit eget Academie, hvilke alle baade var for vitløftig at, opregne, ikke heller staaer det i min Magt at indsee dem alle; men dette veed jeg, at mange Penge spartes for Norge ved den Leilighed.

6

Hvor mange Fædre fik ikke da at beholde sine egne Sønner, uden at faae dem ombyttede i det forøfriske Kiøbenhavn. — Til ret at Dyrke Studeringer udfordres Roelighed, denne gives ikke i det urolige Kiøbenhavn, Landet blev det beqvemmeste Sted, viseligen var der da, om Universitet blev forflyttet til et roligt Sted, som Du siger, man taler om i Kiøbenhavn, Ringsted synes mig var beleilig dertil. Men Vanskelighed tilstaaer jeg man fandt nok af ved denne Omflyttelse i Henseende til de mange Universitets Bygninger i Kiøbenhavn, og ellers vaa andre Maader. Sandelig Mænd, som besad den største Kundskab om Landets Beskaffenhed skulde give Plan dertil. Landets indfødde Børn og ingen fremmede burde antages til denne, for det hele Land saa vigtige Sag.

Jeg veed ikke, ja hvor kan det være mig muelig, at opregne alle de Herligheder, som flød af denne Indretning, Landet og dets Beskaffenhed er mig ikke bekjendt; det var at ønske, Norge maatte forundes denne Herlighed, og hvo vil vel misunde vor brave Nordmand denne Lykke, da Landet derved kunde komme i Flor. Nei enhver retsindig Dansk vilde aldrig misunde sin kiære Broder denne Fordeel, tvertimod med større Kierlighed skulde begge Rigerne kappes om Fortrinnet.

7

Men Vandskelighed mødte virkelig i dette, som i alt andet, baade hvor Pengene, som Universitetet kunde anlægges for, skulde komme fra, og hvor det skulle være. Men hvem kiender ikke Normandens Ædelmodighed? Jeg troer, kort Tid vilde kun forløbe, efter samme var bevilget, at jo den første Vanskelighed var hævet, og den anden kunde Insigtsfulde Mænd raade Bod paa. Nogle faae andre Vanskeligheder udryddede Tiden. Dog synes mig et frit Valg burde gives, saaledes at en Nordmand kunde studere her, om han vilde, ogen Dansk hos de Norske,, følgelig og Embeder uddeles i Fleng.

Her har Du da mine Tanker, skriv mig endelig til igjen Dine Tanker om samme Materie, og glem ikke at tilsende mig de ovenanførte Piecer, anfør dem kun alle paa min Regning, jeg venter med Smerte efter dem, endelig med første Leilighed maa jeg have dem, at ikke min Nysgierrighed skal martre mig formeget.

Nysgierrighed, ja ret Nysgierrighed efter at see Frugterne af den forønskte og glædelige Skrive-Frihed, hvilken, o gid aldrig maatte misbruges! men meest er det Lyst til at see Videnskabernes Forbedring, som gjør mig nysgjerrig. Jeg forblive & c.

Saa skrtiver min Ven i denne Materie til mig, og lutter Ærgrelse over nogle Selv-

8

kloge, har forledet mig til at fornærme min Ven, ved at gjøre dem offentlig bekjendt. Jeg var i Gaar i et Sælskab, hvor der blev talt om disse Materier, hvor nogle indbildte Herrer taledede med største Misfornøielse om disse udkomne Skrifter, baade om der, som handle om et Universitets Oprettelse i Norge, og de andre om vort Universitets Forbedring.

Min Hensigt er allene, ar vise, hvorledes en ret Dansk tænker om Norge. Kan jeg beqvemme min Ven dertil, dog først maa denne Forseelse, jeg har begaaet imod ham, afbedes; og da min Hensigt har været saa redelig, haaber jeg Forseelsen undskyldes, jeg drister mig da, at love hans udførligere Tanker om denne Materie, hvilke jeg haaber skal finde alles Fornuftiges Biefald. Jeg henlever høistærede Læsere Deres oprigtige Landsmand.

Tilskrift.

Vel kunde jeg have ladet dette indrykke i det Patriotiske Magazin, men den store Forraad forhaler Tiden, at det ikke saa hastig kunde skee, som min Iver det udfordrede.

7 ÆN EA !